

Mundi Triplicis Unisonum Concentum In Morte Serenissimi Patris
Patriae Et Regiminis Publici Mutatione Conspicuum Strictim Ac Breviter
Declarat, & Ad Audiendum Actum Oratorium Quo Pro Temporum
Vicissitudine Nonnulli Ex Alumnis Planctus & Plausus Modeste
Miscebunt, Eminentissimos Proceres, Reliquosque Literarum Patronos
Et Fautores ... Invitat M. Samuel Grosser, Illustris Palaeopyrgici Rector :
[Dabam e Museo d. Novembris. A. MDCXCI.]

Altenburgi

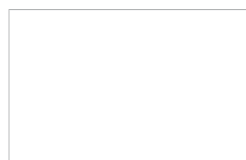
Grosser, Samuel

P 4° 00496/01 (51)

https://dhb.thulb.uni-jena.de/receive/ufb_cbu_00011104

urn:nbn:de:urmel-fb33c8e9-6799-4a60-a045-ed4bb7764b23-00010278-11

Lizenz: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

MUNDI TRIPLICIS UNISO-
 NUM CONCENTUM
 IN
 MORTE SERENISSIMI PATRIS PATRIÆ
 ET
 REGIMINIS PUBLICI MUTATIONE
 CONSPICUUM
 STRICTIM AC BREVITER DECLARAT,
 &
 AD AUDIENDUM
 ACTUM
 ORATORIUM
 QUO, PRO TEMPORUM VICISSITUDINE
 NONNULLI EX ALUMNIS
 PLANCTUS & PLAUSUS MODESTE MISCEBUNT,
 EMINENTISSIMOS PROCERES, RELI-
 QUOSQUE LITERARUM PATRONOS
 ET FAUTORES
 QUAE OPORTET OBSERVANTIA INVITAT
 M. SAMUEL GROSSER,
 ILLUSTRIS PALÆOPYRGICI RECTOR.

ALTENBURGI,
 Typis GOTHOFREDI RICHTERI, Typogr. Ducalis,

Utrum unus tantum Mundus sit, an plures numero, disquire-
re, parum à suspitione dogmatis hæretici abesse ego quidem
arbitror. Etenim hoc ipsum etiam *vesana impietas* est in-
dicium, quæ, quoniam immoderatam prurientis ingenii li-
bidinem indigitar, ad omnium heterodoxorum dogmatum
fontem proximè accedit. Quamquam itaque in hujus gene-
ris quæstionibus obortis ipsa sana ratio dictiter, satius esse

ἀνίστηναι, quoties vel cogitationes nostras subeant, vel auribus obijciuntur,
quàm inani speculatione umbram captantium ritu animum à cognitione
atque meditatione rerum graviorum ac magis utilium abducere: non desue-
re tamen, qui, quod Alexander armis inclarescere studens olim facere susti-
nuit, idem calamo peragere aggrediuntur, & ut fallax orbi miraculum sta-
tuant, (a) plures præter unum, quem oculis lustrare datur, mundum menti-
untur; non quidem, ut ex animi sententiâ scripsisse videri velint, sed ut lu-
sum sese sibi quâdam voluptate pascendis ingenii mirentur alii, alii exoscu-
lentur. Ita Gallus quidam, cujus nomen Typotheta quidem opusculi
fronti non præfixit, ipsa verò s. famâ s. conjectura hætenus abundè vul-
gavit, in hac materiâ ex dignitate pertractandâ desudavit. (b) Quem sanè
partes singulas ita diduxisse censor æquus & in perspicendis scriptis veritas
deprehendet, ut nihil facillè reperiatur, quod legenti magis satisfaciat
vel brevitate, vel s. veritate, vel lucè, vel denique vi & ordine præbandi. Ac
fortè raperet in suas partes Autor animum legentis, (adeo quippe sunt
veritati & assensui extorquendo conformata, quæ proponit,) nisi ipse admo-
dum ingenuè confiteretur, sibi constitutum esse, non quod ita sit, evince-
re, sed quod forsitan ita esse possit. Tametsi verò mihi non sit animus hanc li-
tem meam facere, cum anceps nimium & lubricus hic differendi locus sit,
quamvis illi aliorum exempla lenocinentur: spero tamen ac confido, non
mihi vitio datum iri à *Lectore candido*, si cognoverit, quod nihilominus fue-
rim ausus laqueis tam paradoxæ quæstionis me involvere. Ita quippe mi-
hi videtur non inique sentire eos, qui statuunt præter unum mundum plu-
res alios existere. Namque sicut in omni numero concreto (ut Philosopho-
rum stylo hic abutar,) unitas includitur: sic inverso ordine in uno
composito tres simplices aliquando contineri posse, res ipsa haud obsecrè
loquitur. Quibus ex causis in uno mundo quoque triplicem, & in illo
triplici tamen unum adhibitâ paulo accuratiori mentis acie conspiciamus.
Hæc verò enodare & eruere non Physici opus esse, sed Metaphysici existi-
mo, qui rerum classes suâ, quâ oportet, latitudine metiri didicit. Ne tamen
circa leopulos hæcere tantum videar, extendam vela, & in altum deducam
navem, quam ingressus sum. Juvat scilicet in mundi hujus triplicis natu-
ram non nihil penitus inspicere. Ut itaque sine nube totum negotium
quantulumcunque demum illud fuerit intrucamur, non mea hæc est, quan-
quam & mea est, de mundo triplici opinio: proposuit eandem ex ingenio
celeberrimi Kircheri solertissimus Combinationum Paraphrastes, & acutus
artis universalis sciendi indagator P. Casparus Knittelius à S. J. Prof. Pragæ, (c)]
Is nimirum asserit: omnes illos, qui cogitandi ac inveniendi facultate pal-
mam aliis præripere intendunt, mundum triplicem concipere debere: *natu-
ralem, moralem, & artificialem*. Tria quippe sunt, quæ animum & oculos per-
stringunt. *Natura, Politia, & Artium inventa*: quorum unum quodque latis-
simo ambitu regnat, ac proinde ob egregiam partium in unum corpus
coëuntiam structuram *nobis* s. mundi nomine nequaquam peni-
tus indignum judicari debet. Hujus triplicis mundi autem admodum ex-
acta Harmonia est, ita ut unius cujusque partes partibus alterius responde-
ant. Est hæc quippe Numinis divini ineffabilis Sapiencia & Potencia, ut Na-
turam

(a) *Curt. L.*
IX, c. 3.

(b) *Traité*
de la pureté
des Mon-
des, p. 12.

(c) *In via*
Regiæ ad o-
mnes scienti-
as Parte III.
Art. 2, p. 28.
seqq.

turam Pelitiæ Magistræ & Nutricem constituerit, Artem contra naturæ con-
stantem æmulam esse permiserit. Nimirum actionum humanarum regimen &
normam non minus in naturæ spaciis graphicè descriptam intueri possumus,
quàm vel omnis Ægyptiorum sapientia hieroglyphicis inventis suis unquam præ-
stitit; nequè verò quicquam artis beneficio ab ultimâ memoriâ ad hanc ætatem
usque potuit excogitari, cujus non aliquod insit ipsa natura referat. Ex quo
eò evidentius apparet, quantus hujus triplicis Mundi secundum omnes propè
numeros concentus sit. Atque adeò non minus acutè quam verè rem perspexit
sagacissimus ille mundi *ἡγεμῶν*, qui triplicem mundi Sphæram æqualibus à se in-
vicem spaciis distantem, at verò concatenatis annulis connexam, æri incidendam
dedit, eaque Typis postmodum expressâ mundi triplicis analogiam animis spe-
ctantium significare voluit. Sunt duntaxat maxima unius omnia in minimis al-
terius; in naturâ Pelitiæ; in Pelitiâ naturam; in artis officina persæpè utram-
que cernimus occurrere. Hæc itaque non intueri neque admirari negligentis ac
ingrati: at non eadem opera ad usum & communis vitæ *πράξις* sedulo transfer-
re, imprudentis est. Si autem unquam triplicis hujus mundi harmonicis con-
centus in re ullâ observari potuit: factum id fuit hoc imprimis tempore, ubi PRIN-
CEPS NOSTER BEATISSIMUS ET PATER PATRIÆ perpetuo luctu pro-
sequendus prematuro & lamentabili fato nostris oculis ereptus est. Ibi enim
naturalis mundi gemitus ejus obitum præcessit circumstitit, quem deinde
mundi morali & artificiali inæsta *συμπύκνωσις* excepit. Novem circiter menses
ante, quàm SERENISSIMUS noster PRINCEPS fato concessit, terra stu-
pendo his quidem locis miraculo tremere, ac propè suis sedibus evulsa aliò con-
cedere visa est. Titubare turres & nutare ædium fastigia sentimus, ita, ut, qui
tàm improvviso motu territi sese in receptacula abdiderant, vix circumactum
vehementi impetu caput longo post intervallo iterum componerent. Inter hæc
terræ cavernis murmur & mugitus increbuit, qui ad aures hominum delatus,
cum alienum quid à nostræ regionis indole referret, singulis insolitum ac tristitiâ
plenum portendere eventum videbatur. Sed tàm levâ mente sumus miseri mor-
tales, ut non futura prævidere soleamus, sed tantum præterita perpendere. Ita
etiam nunc demum intelligimus, naturam imminenti PRINCIPIS beatissimi fato
velut eminus præluisse, ac sub incondito mugitu ac murmure Lessum subditis
præcecinisse, quem olim semî-fractâ voce ac prolixo gemitu imitarentur. Quippe
si Romanis frequenti experienciâ edocilis in literas referre licuit, *nunquam tre-
nuisse urbem, ut non futuri alicujus eventus prænuncium fuerit*: (6) cur non & no-
bis liceat conicere, Deum mundi naturalis angulos & plagas concussisse, ut mun-
dus morali intelligeret, etiam in suis visceribus vasta illa spacia, quibus imperi-
um civile incedit, subito motu convulsam iri? Quæ si ita sunt accipienda, qui-
bus id agere potius convenit, quàm nobis, qui & horridorum terræ agitate fra-
gorem præcipue sumus experti, & qui etiam eventu ipso excitati sapere didicimus?
At verò nondum satis erat mundo naturali intra finem suum mortem nostri PRIN-
CIPIS desere voluisse: hinc & eâ ipsâ die, quam æternalem habuit, fudo alio-
quin ac composito cælo in terræ superficie lugubris scenæ faciem representabat.
Nimirum, cum exactâ mediâ diei parte Sol in occidentem paulatim secedere cer-
pisset, venti laxatis quasi vinculis adversâ fronte invicem concurrere, ac in gyrum
contorto impetu denique collatis quasi viribus ingentem turbinem movere depre-
hendebantur. Hinc ær vehementi personabat strepitu, ac in sublime rapto
pulvere oculis cæci adpectus penè totus interceptebatur; in se pleraque ruebant,
& dispositæ in agris falce jam subductâ mergites aut ruptis ligamentis solutæ di-
spersi, aut jam agrè consistente nexu aliò ferri videbantur. Ista tamen quid in
rem præsentem faciant, fortè unus itemque alter tacitè requirer. Quantum mihi
datur cernere, Deus etiam naturam voluit in suo Regno casus acerbissimi præsa-
gium edere, ubi PRINCEPS noster, non quasi fructus ipsâ maturitate collapsus
de culmine augusti stemmatis decidit, sed vegetâ adhuc ætate, & annis integris, vi-
lento turbine numero viventium excussus est. Vidimus enim, vidimus eheu! die
nondum planè conditâ funesti turbine impetum, quo plenissima spei ac lætitiæ mes-
sis misère distracta & erepta est. Tremuit tunc etiam mundus morali, & abortio
præter expectationem tàm fatali motu, sicut ante mundus naturalis, tremuit. Quid
igitur in hoc mundi naturalis & morali harmonico concentu mundus artificialis
ageret? Sanè non potuit, quin & ipse suam [quod vulgò dicunt] Symbolam adji-
ceret,

(6) Plin. L. II
c. 84.

(s) Zosim. L.
IV, c. XVIII.

ceret, & ad iustis publici societatem accederet. Musas proinde velut lacrymis effu-
sis nostro PRINCIPI funus duxisse, & venerabiles ejus exuvias prolixo ejulatu ex-
tulisse crebris nunciis allatum est. Vidimus artes liberales contulisse omnia, quæ
ad D. Principis memoriam & voces scripto cohonestandam faciebant. Cum Va-
lentiano imperante præter alia portenta gravis terræ motus accidisset, Νερόνος
ἰεροφάνειν τε γυμνὸς ἐν τῇ ἀθηναίων πόλει, διαγέδιόντων παρακλεσθέντων
χρηματὶ τὸν ἀχιλλῆα τὸν ἡρώα δημοσίῃσι τιμαῖς. (s) Idem nunc libe-
ralium artium Antistites sibi faciendum esse judicant, & postquam tantus in mun-
do naturali & morali motus contigit, in mundo artificiali nostro PRINCIPI ho-
nores, quos possunt, tanquam hujus seculi Achilli, habere decenter instituant.
Nobis, qui in Scholâ operamur, pro tenuitate fortis vix alia in mundi artificialis
ambitu statio obtigit, quàm qualem mundi naturalis incolæ in Zonâ frigidâ ex-
periuntur. Frigent enim adhuc ingenia, ac ob defectum luminis, à quo undi-
que ingalescere ac fructibus gignendis satis preparari queant, sterile adhuc so-
lum & vacuum sistunt. Nolimus tamen planè ab officio secedere, quo minus
falsâ litare molâ, aut leves Primitias inferiis beaûssimo PRINCIPI solvendis ad-
dere contederemus. Hinc cum mundus naturalis æquè ac moralis artificialem
tùm in deplorando PRINCIPIS occasu, tum in novi regiminis ortu excipiendò
comitem haberet: visum est nonnullis è nostro cœtu meditari ACTUAT, in
quæ & ipsi levi aliquo sermonis genere suo muneri utrunque satisfacturi videren-
tur. Prædibunt itaque in publicum

PROLOGUS. JEREMIAS Gottlob Stöckmann/ Colditz. Mîsn. Is Auditores
decenter excipiet, & ad benevolam attentionem verbis numero poëtico adstri-
ctis invitabit. Hunc excipient

LAMENTATIONES ob mortem Principis defuncti, & hic lugendi & plangendi
materiam petet

ex necessitate Principis in benè constitutâ Republicâ, MICHAEL Ernst
Gttmüller/ Lipsiensis

ex virtute Principis defuncti in Genere, JOHANN JOSEPH Windler/
Luccen/ Mîsn. qui telam suam stylo ligato pertextet. Post eum in spe-
cie digredietur ad Defuncti Principis,

Religionis studium, CHRISTIAN Schneider/ Geith. Mîsn.

Eruditionem, CHRISTIAN Horbach/ Neidhardtshai:

Prudentiam, Friedrich Naumann/ Sangersh. Thuring.

Fortitudinem, Heinrich Grisebæ/ Altenb.

Humanitatem, MAURITIUS Ernst Zapff/ Citiz.

GRATULATIONES ob regimen ad SERENISSIMOS TUTORES, ac relictarum
à Patre ditionum SERENISSIMAM HEREDEM translaturum ibi
proferentur

Omina petita

à tempore, } idq; facient { Friedrich Siegel/ Blauenth. Mîsn.

à nomine, } Siegmund Rudolph Haberland/ Citiz.

Vota, & in iis occupabuntur tum singuli seorsim, tum etiam omnes conjunctim.

Ita visum est hac vice pensa inter Alumnos supra positos partiiri. Quas verò pro-
ferent, orationculæ non sanè erunt omninò publici saporis, aut papavere & sesa-
mo satis conspersæ. Ipsi quippe vires ingenii exploraturi Marte proprio eas-
dem consignarunt: & quanquam aliquâ ex parte iis limam intenderim, crudæ
tamen adhuc prodeunt. Quamcunque verò faciem juvenilis ardor præ se ferat,
non modò excusandus sed & excitandus est. Quamobrem eâ, quâ oportet, animi
submissione omnes Literarum PATRONOS & FAUTORES obsecramus, ut, si
negotiis aliquo intervallo inducias concedere permittitur, crastinâ, Deo dante,
luce Hora I. pom. in Auditorio majori Scholæ nostræ comparere haud graven-
tur: siquidem ex isto beneficiorum ac favoris genere Literis ornamentum, di-
scientibus stimulus, Scholæ denique insignè emolumentum ac solatium accedet
Dabam è Mulzo d. X. Novembris. A. MDC XCI,

